

אחיו, בעלה של האחות השניה, אין הראשונה אסורה עליו משום אחות זקוקתו, כי השניה כלל אינה זקוקה לו, כי היא אחות אשתו, שאינה נופלת ליבום.

וכיון שכבר עשה בה מאמר, הרי לענין זה היא כאילו היא כנוסה לה.

אך לרבי אליעזר [האמורא], רק לענין זה נחשבת "בעלת המאמר" כאשתו, והשניה נאסרת עליו כדין אחות אשתו, ואם כן —

מאי איכא למימר?

הרי לפיו אין לומר שטעמו של רבי אליעזר הוא משום שעשה בה מאמר, שהרי המאמר אינו קונה קנין גמור עד שיוכל להפר נדריה, וחוזרת הקושיא, מהו טעמו של רבי אליעזר שיכול היבם להפר בין ביבם אחד בין בשני יבמים?

ומתריצין: **הבא, במאי עסקינן** —

כגון שתבעה היבמה את היבם שיכנוס אותה לאשהאו שיחלוץ לה, **ועמד** על כך **בדין**, וברח, **ואיתחייב לה מזונות**, שמחייבים בית דין יבם שעמד בדין וברח, לזון אותה, על ידי שיוורדים לנכסיו, וזנים אותה מהם.

וסובר רבי אליעזר **כדרב פנחס משמיה דרבא**.

דאמר: כל הנודרת — על דעת בעלה היא נודרת!

וכיון שחייב לה היבם מזונות, הרי היא נודרת על דעתו, ויכול להפר את נדריה.

וכך גם סובר רבי אליעזר במשנה הקודמת, שמשעה שהתחייב הבעל במזונותיה, היא נודרת על דעתו, והוא זכאי בהפרת נדריה.

ורבי יהושע, שאומר יפר כשהיא זקוקה לאחד ולא לשניים, סובר שזיקה היא ככנוסה.

תנן, שנינו במשנתנו: טו-ב

אמר רבי אליעזר קל וחומר, להוכיח את דבריו:

ומה אם אשה שקנה לעצמו על ידי קידושין, הרי הוא מופר נדריה.

אשה שקנה לו מן השמים על ידי מיתת בעלה, אינו דין שיפר נדריה?

ומקשה הגמרא מלשון המשנה על תירוצו של רבי אמי:

ואי, אם מדבר רבי אליעזר **בשעשה בה מאמר**, כדברי רבי אמי, אין זו אשה שהקנו לו מן השמים, אלא אשה שקנה לעצמו הוא.

שהרי על ידי מאמר שעשה בה, קנאה, ומדוע אומר רבי אליעזר שזה נחשב "אשה שהקנו לו מן השמים"?

ומתריצין:

כונת המשנה לומר, **שקנה לעצמו, במאמר, על ידי שמים** —

על ידי מיתת בעלה נוצרה ביניהם זיקה, בידי שמים, ובשל כך יכול היבם לעשות בה מאמר.

תפשוט, מביאה הגמרא ראייה ממשנתנו לפשוט ספק שהסתפק רבה:

דבעי רבה:

מה דין מאמר לפי בית שמאי — האם הוא אירוסין עושה, או נשואין עושה.

דהיינו, רבה סובר שלפי בית שמאי גורם המאמר להסרת זיקת היבום, ומעתה דינה של היבמה כאשה רגילה.

והסתפק רבה, האם מחמת המאמר נחשבת בעלת המאמר כארוסה, ומעתה אף אם יבוא עליה יבמה ביאה סתם, בלי שיכניסנה לחופה, היא לא תיקנה לו להיות נשואה [כמו יבמה, שבביאה גרידא נעשית נשואה], וכל זמן שלא יכניסנה לחופה הוא לא יורשה, ואם הוא כהן הוא אינו מטמא לה אם תמות.

או שמא המאמר מעמיד אותה בדרגת נשואה, לגבי זה שאם יבוא עליה גם בלי מסירה לחופה, אלא ביאה גרידא, היא תחשב כנשואה לכל דבריה.

תפשוט מדברי רבי אליעזר במשנתנו, הסובר כבית שמאי, שמאמר נשואין עושה.

דאי נאמר שמאמר אירוסין עושה ולא נישואין, האיך מיפר לה היבם לחוד?

[ועיין בר"ן מדוע הניחה עתה הגמרא שמדובר שהיבם מפר לחוד ולא בשותפות עם האב]

הא תנן: נערה המאורסה — אביה ובעלה מפירין נדריה!

ואם כן, צריך היבם את צירוף הפרת האב⁽⁴⁰⁾.

ודחינן:

אמר רב נחמן בר יצחק מאי דאמרינן במתניתין, יפר, היינו שיפר בשותפות עם האב כדין נערה המאורסה.

תניא נמי הכי, כרבי אמי שדברי רבי אליעזר הם באופן שעשה בה מאמר.

דתניא: שומרת יבם, בין ביבם אחד בין בשני יבמין, רבי אליעזר אומר יפר.

ורבי יהושע אומר לאחד ולא לשנים.

רבי עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים.

אמר רבי אליעזר: ומה אם אשה שאין לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו, משבאת לרשותו נגמרה לו, ויכול להפר.

אשה שיש לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו [שהרי אפילו קודם שעשהבה מאמר הרי היא נחשבת זוקתו],

משבאת לרשותו על ידי מאמר, אינו דין שתגמור לו, ויוכל להפר נדריה.

אמר לו רבי עקיבא: לא.

אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו — שכשם שאין לו חלק בה קודם שבאה לרשותו, כך אין לאחרים חלק בה.

תאמר באשה שהקנו לו מן השמים, שכשם שיש לו עמה חלק לפני המאמר מיום זיקת

המשנה בשעמד בדין, והיינו שכבר נתחייב היבם במזונותיה, ומשום כך יכול היבם להפר לה, ואם

40. הראשונים מקשים מה הראיה שמאמר נישואין עושה? הלא לעיל העמידה הגמרא את

היבום, כך יש לאחריים [שאר היבמים] חלק בה, משום זיקת היבום!

אמר לו רבי יהושע: עקיבא, דבריך [טענתך זו] אינה אלא בשני יבמין.

אבל מה אתה משיב על יבם אחד?

אמר לו רבי עקיבא לרבי יהושע: כלום חילקנו לענין שאר דברים, על יבם אחד ועל שני יבמין, בין שעשה בה מאמר בין שלא עשה בה מאמר?

וכשם שבשאר דברים לא חילקנו כך, בן לענין הפרת נדרים אין לחלק בזה.

ולהלן מפרשת הגמרא מה הכונה ב"שאר דברים".

ומסיימת הברייתא שהתפעל בן עזאי מתשובותיו של רבי עקיבא —

בלשון הזה אמר בן עזאי, על עצמו, על שלא זכה ללמוד מרבי עקיבא:

חבל עליך בן עזאי, שלא שימשת את רבי עקיבא —

כלומר, חבל עליך בן עזאי שהנך תלמיד ותיק וחשוב, ולא שימשת אדם גדול כמו רבי עקיבא, אשר יודע להשיב תשובות מעולות כאלו.

עד כאן דברי הברייתא.

ומבאר עתה הגמרא את הראיה מברייתא זו לרבי אמי —

מאי תניא כוותיה דרבי אמי, היכן מצינו עא-א מברייתא זו ראייה לדברי רבי אמי, שדברי רבי אליעזר הם באופן שעשה בה מאמר?

דקתני כברייתא [בדברי רבי עקיבא], "בין שעשה בה מאמר ובין שלא עשה בה מאמר" — משמע שרבי עקיבא שמע את דברי רבי אליעזר באופן שעשה בה מאמר.

אי נמי [וכן יש ראייה] מרישא.

דקתני [בדברי רבי אליעזר]: משנכנסה לרשותו נגמרה לו, משבאת לרשותו אינו דין שתגמור לו.

ואי דברי רבי אליעזר הם בדלא קדיש, מאי שייך לשון "נגמרה לו"? הרי עדיין לא קידשה!?

תפשוט מיניה כשעשה בה מאמר — מוכח מזה, שדברי רבי אליעזר אמורים באופן שעשה בה מאמר, דהיינו קידושין.

ומפרשת הגמרא את המשך הברייתא:

מאי וכשאר דברים כן נדרים דקתני — מה הן שאר הדברים שמהם מביא רבי עקיבא ראייה לדבריו?

אמר רבא: הכי קתני —

הגמרא היא רק למאן דאמר מאמר לבית שמאי קונה קנין גמור. שלפי דבריו אין צורך להעמיד את המשנה בשעמד בדין. ולפי מאן דאמר מאמר אינו קונה קנין גמור, אין ראייה לספיקו של רבה.

כן אפילו אם מאמר אירוסין עושה בכל זאת יכול היבם להפר בלא האב כיון שהוא כבר חיוב במזונותיה והיא נודרת על דעתו? והר"ן והרשב"א מפרשים, שאכן ראית